

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

DARVAS ANIKÓ

**FORRÁSKIADÁS, FORRÁSELEMZÉS
A XVI. SZÁZAD VÉGI SZEPESSÉGI ÍRÁSBELISÉG
KÖRÉBŐL: MÁRIÁSSY ANDRÁS LEVELEI**

Nyelvtudományi Doktori Iskola
vezető: Dr. Bárdosi Vilmos
Magyar Nyelvészeti Program
vezető: Dr. Kiss Jenő

A bizottság tagjai:

A bizottság elnöke: Dr. Juhász Dezső CSc.

Hivatalosan felkért bírálók: Dr. Terbe Erika PhD.

Dr. Németh Miklós PhD.

A bizottság titkára: Dr. Farkas Tamás PhD.

A bizottság további tagjai: Dr. Haader Lea CSc.

Dr. Sárosi Zsófia PhD, Dr. Dömötör Adrienne PhD
(pótagok)

Témavezető: Dr. Korompay Klára CSc.

Budapest, 2012

A disszertáció tárgya

Disszertációm tárgya Máriássy Andrásnak a Magyar Országos Levéltár P szekciójában, a P 1194 jelzetű dossziében található magyar nyelvű leveleinek közlése és bemutatása, továbbá az anyaghoz kapcsolódó, illetve az anyagban rejlő kérdések közül néhány kiemelt problémának az elemzése, megvilágítása. Máriássy Andrásnak az itt található leveleivel tudtommal senki nem foglalkozott előttem.

A közölt levélanyag egyik legnagyobb értékét az adja, hogy egyetlen kéztől származnak, és az író saját kezű levelei, ez a szempont különösen értékessé teszi a korpuszt.

A levelek 1585 és 1607 között születtek, néhány kivétellel a családi birtokról, Batizfalváról, és a címzettek köre is igen szűk, kevés kivételtől eltekintve a levélíró testvérei. Ritka egységes forrásanyagot jelentenek tehát a XVI. század végének, XVII. század elejének nyelvtörténetét, nyelvjárástörténetét kutatók számára.

A kritikai kiadásra előkészített, közzétett forrásanyag nem csupán a nyelvészek számára nyújthat alapanyagot, de fontos adalék lehet a történészek, hadtörténészek számára is az 1575 és 1606 között, nagyrészt a tizenöt éves háború idején született levelek hordozta információanyag. A levelek által átölelt időszak a magyarországi egyháztörténet egyik különösen izgalmas korszaka, melyet makro szinten már alaposan feldolgoztak a kutatók, de a mikro szint megismeréséhez a levelek is hozzájárulhatnak.

Munkám a Régi Magyar Levéltár sorozatának szövegkiadási gyakorlatát követi.

A disszertáció célja és módszerei

A disszertációban közzétett levelek tovább bővítik azoknak az elektronikusan is elérhető XVI. századi szövegeknek a mennyiségét, melyek segítségével a nyelvtörténeti kutatások számára számítógépes korpusz építhető.

A disszertáció elsődleges célja Máriássy András leveleinek közzététele, kritikai kiadásra való előkészítése. A törzsanyag közlése mellett bemutatom a levélanyagot, a levélíró, hangjelölési rendszerét, rámutatok a nyelvi, nyelvjárási sajátosságaira.

A második fejezetben a levelek írójának, Máriássy Andrásnak az életét és a családját, valamint a levelek művelődéstörténeti háttérét mutatom be.

A harmadik fejezetben a levélanyag belső jellegzetességeit mutatom be, azt, hogy melyik évekből, mennyi levél maradt ránk, hogyan változott az íráskép az évtizedek során, kik a címzettek, és tárgyalom a keltezés és a sajátkezűség kérdéseit.

A negyedik fejezetben ismertetem a levelek átírási elveit, a törzsanyag felépítését.

Az ötödik fejezetben kiemelem a törzsanyag néhány nyelvi jelenségét. A hangtani, morfológiai szempontok mellett vizsgálom néhány stilisztikai szempontból érdekes jellemzőt, úgy mint a levelek kezdő és záró köszöntő formuláit, a korpuszban előforduló szólásokat és a duplikáták jelenségét.

Az összegzés és az irodalomjegyzék után következik a dolgozat fő része, Máriássy András 48 levelének közzététele.

Történeti és művelődéstörténeti kérdések

Máriássy András és a Máriássy család

A Máriássy régi nemesi család, melynek két fő ága a Márkusfalvi és a Batizfalvi Máriássyak. A XVI. században a család jelentős befolyással rendelkezett a Felvidéken, mind politikailag (birtokuknál fogva), mind szellemileg. A protestánssá lett Máriássy családnak köszönhető a márkusfalvi iskola megszületése, jó kapcsolatban álltak Bornemisza Péterrel, a gyermekek iskoláztatására nagy gondot fordítottak. Máriássy András Zsigmond testvére Sárospatakon, majd Wittenbergben tanult.

András 1558-ban született, fiatalkorában a hadi pályára lépett, és szolgálatát ajánlotta Báthory Istvánnak, majd később visszavonult a család batizfalvi birtokára.

A levelek művelődéstörténeti háttere

Izgalmas (művelődés)történeti korban és helye(ke)n születtek ezek a levelek. A három részre szakadt országban, a háborúk ellenére, megindult a reformáció ösztönözte anyanyelvi fellendülés, a magyar nyelvű írásbeliség terjedése. Különösen igaz ez a töröktől is és Bécs befolyásától is messzebb lévő Erdélyre és a Felvidékre. Köztudott, milyen állapotok voltak a XVI. századi Magyarországon, mit jelentett a folyamatos háború, s eközben mégis milyen élénk szellemi fejlődés bontakozott ki a védettebb vidékeken.

Ismeretes, milyen művelődési tényező volt a reformáció, mekkora szerepet játszott az anyanyelvű írásbeliség terjedésében. Már működnek az első iskolák, Márkusfalván is, sorra alakulnak a nyomdák, megszaaporodnak a magyar nyelvű alkotások, megjelenik Károli teljes bibliafordítása.

A dolgozat levelei is magukon viselik mind a XVI. században nagy lendületet vett kulturális fejlődés, mind az állandó háborúskodás nyomait. Írójuk minden bizonnyal ismerős volt a korabeli szellemi központokban: az első levél 1585-ben, Gyulafehérvárott született, Máriássy András testvére Sárospatakon járt iskolába, édesapja terjesztette a távoli rokon Bornemisza könyveit.

Mindezek ellenére a levelekben semmi utalást nem találni a szellemi életre, ezek egy gazdálkodó, katonáskodó és a betegségektől állandóan fenyegetett ember írásai. Amiből mégis arra következtethetünk, hogy otthonában a kultúra is helyet kapott, az legidősebb fiának, Máriássy Ferencnek (1597–1649) 1645-ből ránk maradt könyvjegyzéke, mely az egyik leggazdagabb köznemesi gyűjteményről szóló információ a korszakból.

Máriássy András leveleiből, ha halványan is, de kitűnik, hogy többnyelvű környezetben születtek, ahol ha a nemesség magyar nyelvű is volt, a falvak-városok lakóinak többsége szláv és német nyelveken beszélt.

A levelekből azt látni, hogy Máriássy András magától értetődő természetességgel használja egyszerre a nyelveket, latin, szláv, német szavakat, továbbá latin kifejezéseket „folyékonyan” használ a magyar nyelvű szövegben.

A levélanyag néhány belső jellegzetessége

Az anyag terjedelme

A törzsanyagban 48 darab levél található az 1585–1607 közötti évekből, melyeknek a keletkezési ideje egyenetlen eloszlást mutat. A dátumokból látható, hogy ugyan a levelek véletlenszerűen maradtak ránk és a levéltári dossziében ömlesztve találhatók, de valaha csomókat alkothattak, ugyanis azt vehetjük észre, hogy vannak évek, melyekből egyetlen levél sem maradt ránk, és vannak olyan hetek, melyekből akár néhány nap különbséggel vannak dokumentumok.

Bár a levélanyag eloszlása nem egyenletes, mégis alkalmas arra, hogy folyamatában figyelhessük meg egyetlen scriptor nyelvét, írásmódját, mivel a XVI. század végének, XVII. század elejének 22 évéből (1585–1607, Máriássy András 27 éves korától szinte élete végéig) 13-ból ad forrásanyagot, és legfeljebb két éves szünetek találhatók a ránk maradt levelek között.

Az írásképe enyhe változáson ment át a nyomon követhető 22 év alatt. A korábbi években lazább, rendezettebb írás az évek során sűrűbbé válik mind a sortávolság, mind a

betűsűrűség tekintetében. Míg az első, 1585-ös levelekben körülbelül (szóközökkel együtt) 50 karakter állt egy sorban, a 1590-es években már hozzávetőleg 60, tíz évvel később már több mint 70, az utolsó években pedig nem ritkán 80-90 karakternyi szöveg helyezkedik el egyetlen sorban.

A betűk formálása nem ment át jelentős változáson, az *o* betű formáját szeretném csak kiemelni. Míg ennek formája kezdetben egy *o* betű fölé rajzolt teljes vagy nem bezárt (felülről nyitott) kör volt, ez a mellékjel az évek során egyszerűsödött, és végül pont formájúvá vált.

A címzettek köre, a keletkezés helye, keltezés

A levelek többségének a levélíró bátyja, Máriássy Ferenc a címzettje (a 28 levélből 16 hozzá íratott). 8 levél címzettje egy másik báty, Máriássy Zsigmond. Egy-egy levél címzettje Máriássy Anna, Melletei István, Alexandro Farkas de Szarosz és Ciriaco Fajgell.

Kevés kivételtől eltekintve minden levél batizfalvi keltezésű, csak a korai évekből találunk másunnan írt levelet. A legelső, 1585-ben született két levél származási helye Gyulafehérvár, a harmadiké (1588-ban) Batiz, majd 1594-ben született egy levél Csetneken, 1599-ben egy Márkusfalván és 1599-ben egy Polyánkán.

A leveleken a helymegjelölés kétféle módon történik: vagy latin vagy magyar formában, s úgy tűnik, a levélíró nem véletlenül használja egyiket vagy másikat. Amikor Márkusfalváról vagy Batizfalváról, a (levelekből kivehetően) saját birtokáról, otthonról ír, mindig magyar nyelvű helyragot használ: *Batizfalvan* (4.), *Marcusfaluā* (21.), ellenben a többi helyszínről küldött leveleiben *Ex Batiz* (3.), *Ex Giulia feier Var* (2.), *Ex czitnek* (14.), *Ex Polianka* (25.) latinos formát alkalmaz.

Minden levélen van dátum, ezt minden esetben nap–hónap–évszám sorrendben adja meg a levélíró, a kifejezésben előforduló szavakat latin formában használja, általában rövidítve. A napok jelölése minden esetben arab számjegyekkel történik, a hónapokat latin nevükön nevezi meg az író. A leveleknek korábbi részében gyakran feltűnik a *veteris* kifejezés, majd a *V. C.* rövidítés, utoljára az 1599. június 17-i (24.) levélen. A latin *vetus*, *veteris* szó jelentése ’ó, régi, régóta létező’. A Gergely-féle naptárreformot (újnapárt!) az 1588. évi pozsonyi országgyűlés elfogadta ugyan, s az 1590. évi erdélyi országgyűlés is jóváhagyta, ám 1591-ben a reformátusok visszatértek az ó-naptárhoz. Úgy vélem, Máriássy András leveleiben a régi naptár használatára hívja fel a címzett figyelmét a *veteris*, illetve a *veteris calenderii* kifejezést rövidítő *V. C.* jelöléssel.

A „manu propria” kérdésköre

Azt a feltételezést, hogy ez az egyetlen scriptor maga Máriássy András lehet, az 1603. február 24-i levél záradéka határozottan megerősíti: *Az irasrol | megh bochasson k-med, mert faj az fel kezem* (33.). Ilyen személyes megjegyzést minden bizonnyal csak a két sorral lejjebbi aláírásban jelölt személy (vagyis Máriássy András) ír a levél végére mentegetőzősképpen. Hasonló személyes megjegyzés áll a bő fél évvel későbbi, 1603. szeptember 4-i levél végén, ezúttal a helymegjelölés és a dátum között: *faratt erő | uel* (35.).

A levelek néhány kiemelt nyelvi sajátossága

A levelek hangjelölési rendszere

A levelek hangjelölése meglehetősen következetes, ezért csak az ingadozást, bizonytalanságot mutató, a mai helyesírásunktól eltérő esetekkel foglalkozom.

A levélíró a /c/ hangot *cz*-vel jelöli, amit egyébként a /cs/ hang jelölésére is használ. A /cs/ hang jelölése általában *cz*, néhány szó esetében *ch* (*szerencse, csak, bocsát, parancsol, cselekszik, tartsa*). Egyetlen egy esetben *l* jelöli a /cs/ hangot. A *ch* jelölést használó szavak időbeli eloszlása nem egyenletes, csökken az évek előre haladtával. Nem állapítható meg olyan tendencia, hogy a *ch*-s jelölés teljesen fokozatosan és egyenletesen csökkenne, találni egy-egy levelet az időszak vége felé is, melyben kiugróan magas az aránya, de nyilvánvalóan csökken a használata, és egyértelműen leszűkül a használati köre.

Az /e/, /ë/, /é/ hangok jelölése kapcsán megkülönböztetett helye van az *-e* kérdőszónak és az *e* mutató névmásnak. Ezt a kettőt (és kevés kivételtől eltekintve csak ezeket) minden esetben alul mellékjeles *ę* jelöli. Három esetben találjuk csak ettől eltérő helyzetben.

Érdekes képet mutat a /gy/, /ly/, /ny/, /ty/ hangok jelölése. Általánosnak mondható, hogy ezeket másképp jelöli az író szó elején vagy szó belsejében, s másképpen szóvégen.

Az /ü/ hang jele általában *u*, de szórványosan az *ŭ* jelölés is megtalálható.

Szövegtagolás, írásjelek

A disszertációm tárgyát képező levelek azon ritkának számító kéziratok közé tartoznak, mely többféle tagolójelet is használnak.

A mai bekezdések helyett kikezdések találhatók, s ezek mindig nagybetűvel kezdődnek. Egyéb helyzetekben nem következetes a kis- és nagybetűk használata, a nevek kezdőbetűje sem mindig nagybetű.

A bekezdéseken belül szövegtagoló jelként vesszőt, pontot, kettős vesszőt, kettőspontot találni

Latinos rövidítések nagyon ritkán jelennek meg a magyar nyelvű részben, akkor is gyakorlatilag csak a szóvégi nazálisok helyett.

Hangtani és morfológia kérdések

- a honnan? kérdésre felelő helyhatározórag Máriássy András nyelvében *-ból/-ből*, *-ról/-ről*, *-túl/-túl* alakú;
- a *-szor/-ször/-ször* toldalék (minden valószínűség szerint) labiálisan nem illeszkedik;
- *i*-zés figyelhető meg a tömorfémák első szótagjában a *kénytelen* és a *kenyér* szavakban és a tömorféma nem első szótagjában az *ítél*, *ígér* szavakban;
- a szótó labiálisan *ö-ző* a *szerez*, *becsület* szavakban;
- a *tesz*, *lesz*, *vesz* igék múlt idejű, feltételes módú és főnévi igenévi alakjai *ö-ző* formájúak;
- a szótagzáró *l* kiesik a *küld*, *volt*, *volna*, *szolga* (és származékai), *nélkül*, *holnap*, *oltalmaz*, *föld*, *zöld* szavakban és a *dolog* bizonyos toldalékok előtt jelentkező hangzóhiányos tőalakjában.

A főnévi igenév személyjeles alakjai szembetűnően gyakran fordulnak elő a törzsanyagban. A személyjel nélküli alakokhoz viszonyított gyakoriságuk különösen feltűnő a mai köznyelvi reprezentáltságukhoz képest, a történeti adatok közül pedig nem az eredeti, magyar nyelvű szövegekhez, hanem az irodalmi igényességű kódexekhez hasonló az előfordulási arányuk.

Különösen érdekes az arányok időbeli változása. A törzsanyag levelei huszonkét évet ölelnek fel, és ez alatt a látszólag rövid idő alatt is megfogható változás ment végbe a levélíró nyelvhasználatában a főnévi igenevek terén. Az első levelekben magas, 50% közeli arányt figyelhetünk meg, a későbbiekben ez az arány csökken.

Az adatok időbeli változását két okra tudom visszavezetni. Az egyik, ha azt feltételezem, hogy a személyjellel ellátott főnévi igenevek használata egyfajta irodalmi

igényességből fakad. Ez esetben azt a következtetést vonhatjuk le, hogy időben távolodva az iskolai képzéstől az irodalmi igényessége csökkent a levélírónak, és ritkábban élt a tanult stílusellemmel. A másik ok, és magam ezt tartom valószínűbbnek, hogy nyelvhasználatában a személyjeles főnévi igenevek használata a fiatakorában Erdélyben tanult nyelvjárás, regionális nyelvváltozat hatásából fakad, mely nyelvváltozat hatása később, a Batizfalván való letelepedés utáni évtizedekben, fokozatosan kopott.

Egy sajátos szintaktikai jelenségkör: a duplikáták

A kódexirodalomból jól ismert párhuzamos szerkesztésmódot gyakran használja a levélíró, az első évektől kezdve az utolsóig szép számmal találunk példát a levelekben. A Máriássy-levelek esetében semmi alapunk nincs feltételezni a latinból való fordítást, itt a levélíró már önálló stílus eszközként alkalmazza a halmazásokat. Kiemelendő a stílusellemnél a használata abból a szempontból is, hogy itt (már) nyilvánvalóan nem az egyházi nyelvhasználat jellemzőjeként szerepel, hanem teljes mértékben világi szövegkörnyezetben alkalmazza az író.

Szép ritmust ad a szövegnek, mikor nem csak egy-egy szót ismételt meg valamilyen szinonimával, hanem egy egész szerkezetsort hoz létre:

„ha mjt *beszedemben irasomban* az mjt *meg mondok* uagy *megh irok uetek*” (6.),

„Ide ualo *allapatom* es *iarasom* penigh ebbe *uott* es *uagion*” (13.),

„*ualamjnt* es *ualahogy* leszek *indulasomatt* es *menesemett* touabra nem halasztom (13.),”

„*busult* es *szomoru* sziucl *hallottam* es *uõtem*” (28.).

Sőt, megfigyelhető olyan szerkezet is, melyben a három elemű „kettőzést” a sor másik felében is három elem követi:

„hazug *aruloul latrul nem jamborul*, ualakj ugy minth magha szauatt en felõlem aszt *kõzlõtte, szolia* es *beszellj*” (28.),

illetve „háromszor kettes” szerkezetre is van példa:

„Kerem is k·medett legien *jo akarattal* es *tanaczadassal* kell ę tulõk *tartanunk* es *magunkatt otalmaznunk*, es *minth auagy mitt* kellessek *czelekednunk*” (38.).

Ez utóbbiban, úgy érzem, a harmadik kettőzést már tényleg csak a ritmus hívta életre, a kettőzések sorába illeszkedve „követelte ki magának” a szerkezet a „*minth auagy mitt*” megfogalmazást.

Néhány esetben az sejthető, hogy az ismétlést, szinonima használatát az idegen szó magyarázatának szándéka hívta létre:

”ily nagy *latorsagh szertelensegh*” (11.),

„megh *regulaltassek es zabolasztassek*” (34.),

ám, például a *lator* szó kapcsán, megállapíthatjuk, hogy ez a szándék alkalmi lehetett csak, mert gyakran (11-szer) fordul a *lator* szó (vagy származéka) a törzsanyagban, de másutt nem magyarázza az író.

Frazeológiai kérdések: szólások, közmondások

A levélíró többször ízesen, szólásokkal megfűszerezve adja elő mondanivalóját, többet ezek közül megtalálni O. Nagy Gábor gyűjteményében is (O. Nagy 1976), illetve van, amelyik Baranyai Decsi János egykorú szólásgyűjteményében is fellelhető.

„*az ōkōr alatt is borjut ke- | res*” (38.), „*felek rajta Tōkōlj Vram uizre ne uigie*” (39.),

„*Engem szinte ugy akarnak ala | uinnj, mjnt az kjnek az szemet | be kōtik ne lasson*” (5.),

„*reghen fogattam Vram | hogy mas szekere farkan nem jarok -*” (6.), „*ha egy hordo serbe*

buttak uona es az czapon kj ferhettek uona, talam | ō is reajok tanalt uona” (18.), „*en szinte*

ugy iartam mjnth az kit ighen Vernek es sir- | rnja sem hadnak” (6.).

Köszöntések, jókívánságok

A levelek általában a *Zoghalatomatt ajanlom k-mednek mjnth bizodalmas Vramnak batiamnak/ ōczemnek...* bevezető formulával indulnak, majd ezt követi egy jókívánság, ez után tér csak az író a levél tárgyára. Hasonló keret zárja a leveleket – az utolsó közlendő után ismét egy jókívánságot találni, ezt követi a keltezés, majd az aláírás (és az utóirat).

A záró köszöntés alapformájának az *Isten éltesse kegyelmedet* típus látszik, ez a mag 4 levél kivételével minden levél végén megtalálható. Hiányzik az időben első, 1585. február 3-án Máriássy Ferenchez írt, az 1588. szeptember 25-én Melletej Istvánhoz írt levél végéről, az 1590. Miklós napján Máriássy Annához írt, valamint az 1600. október 25-én Márassy Ferenchez írt levelekből. Az első levél formulájának különlegessége, hogy

abban a *tartsa...* formát találjuk, mely többször önmagában nem fordul elő. Az *éltesse*-vel együtt 16 levélben találjuk *tartsa éltesse* formában, az *és* kötőszó csak egyszer, az ugyancsak korai 1585. szeptemberi (2.) levélben bukkan fel. Mellettej Istvánról és Máriássy Annáról külön-külön azt állapíthatjuk meg, hogy „különleges” címzettek, Máriássy Anna (feltehetőleg az író nagynénjéről, Máriássy Pál Anna nevű testvéréről van szó) az egyetlen nő a levelek címzettei között, Mellettej István pedig talán a családi birtok valamilyen ügyintézője lehet. (A nekik küldött levelek címzése is eltér, szemben a többi levél latin nyelvű címzésével, ezeké magyar nyelvű.) Mindkét levél kezdete is igen tömör, a szokásos hosszú, a viszonyt is jelölő (pl. *bátyámnak, öcsémnek, uramnak*) bevezető forma helyett Máriássy Annának annyit ír, *Zoghalatomnak ajánlasanak utanna*·, Mellettej Istvánnak pedig azzal kezdi csupán, hogy *Köszönetemnek utanna*· A fenti háttér ismeretében válik értelmezhetővé az, hogy bár az író mind a kettejüknek a többi levélből eltérő záró üdvözlést ad, Máriássy Annának a levél tartalmához kapcsolódó, személyes mondatot ír (*Isten hozza jó egészségben kelmeteket fejenként.*), Mellettej Istvánnak azonban csak egy *Isten hozzád*-ot vet oda.

Felteszem, figyelembe véve, hogy Máriássy András és Máriássy Ferenc között, úgy tűnik, legalábbis bizonyos időszakokban, néhány naponta jöttek-mentek a levelek, hogy a levélkezdetek igen formálissá váltak, nem tükrözték a viszony pillanatnyi alakulását. További kutatási szempont lehet keresni és megvizsgálni a Máriássy Ferenc által írt leveleket, egy ilyen összehasonlítás több eredménnyel kecsegtetne a történeti szociopragmatikai kutatások szempontjából.

A fenti, *Isten éltesse kegyelmedet* alapforma egészül ki először a (*sokáig jó*) *egészségben*, illetve a *sokáig* elemmel. A *sokáig* kifejezés 1595 után csak egyetlen egyszer bukkan fel, ellenben felváltja, inntől kezdve majdnem minden levélben megjelenik a *sok jókkal* kifejezés, ez az 1595 utáni levelek kétharmadában szerepel.

A levél eleji köszöntésben (is) megfigyelhetők divatok, míg az *adjon Isten, áldja meg az Isten* fordulatok itt-ott minden időszakban felbukkannak, a *kívánok jókívánságkezdet* az 1593–99-es évekre jellemző, a *Látogassa az jó Isten kegyelmedet minden/sok jókkal* típus 1601-ben jelenik meg először, és ezután a levelek szűk felének elején találjuk (9-ben a 22-ből).

Összegzés

A disszertációban közzétett levelek tovább bővítik azoknak az elektronikusan is elérhető XVI. századi szövegeknek a mennyiségét, melyek segítségével a nyelvtörténeti kutatások számára számítógépes korpusz építhető.

A dolgozat értéke ezen felül az, hogy adatokat szolgáltat a XVI. század nyelvjárási helyzetének és az írott nyelvnek a kutatásához.

A kutatott levéltári dossziében nagyon nagy számú további magyar nyelvű levél található. Ezek a levelek csak részben származnak családtagoktól. Vizsgálatukkal a közel azonos földrajzi helyen, azonos társadalmi közegben forgó emberek nyelvjárásáról, nyelvhasználatáról további információkhoz jutnánk, a XVI. század végének, XVII. század elejének nyelvi normájának megismeréséhez gazdag anyaggal járulna hozzá.

Az értekezés témakörében megjelent publikációk

A márkusfalvi Máriássyak – Szolgálatomat ajánlom ... *Élet és Tudomány* 59. (2004), 1238–1240.

Huszonöt levél a 16. századból: Hasonmás kiadás betűhű átirattal (Régi Magyar Levéltár; 2.). Szerk.: Korompay Klára. Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság, 2006.

Isten tarcha eltesse k.medet sokaigh egesseghben. In: Csiszár Gábor – Darvas Anikó (szerk.): *Klárisok. Tanulmánykötet Korompay Klára tiszteletére*. Budapest, ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszék, 2011. 95–100.

Konferenciaelőadások

Egy „szinkrón” nyelvjárástörténeti vizsgálat terve XVI. századi misszilisok alapján. VII. Nemzetközi Magyar Nyelvtudományi Kongresszus. Budapest, 2004.

Egy 16. századi nemes, Máriássy András leveleiről. Szolgálatomat írom kegyelmednek. Misszilis és fiktív levelek, naplók, emlékkönyvek, dedikációk és alkalmi feljegyzések a régi magyar irodalomban. Tudományos konferencia, Körmend, 2010.

12